

A U T O R I A U S Ž O D I S

Kai rašiau romaną „Maša, arba Postfašizmas“, aš irgi rizikavau. Detektyvas yra laikomas nerimtu žanru, kaip ir fantastika. Neva rimti rašytojai nerašo fantastikos ar detektyvų. Tai netiesa. Džordžas Orvelas, Bredberis – tai fantastika. Dostojevskio „Nusikaltimas ir bausmė“ – detektyvas.

Svarbu ne žanras, o tai, ar rašytojas turi ką pasakyti. Mane visados traukė tirti žmogaus gelmes, jo sąmonę, kūno ir sielos santykį. O kur daugiausia atsiveria tos gelmės, gėrio ir blogio kova, jei ne nusikaltėlio sieloje? Nusikaltėlis mane domina ne savo nusikaltimu, o minčių eiga, savo jausmais. Kaip ir policijos komisaras gali būti tiesiog seklys, bet gali būti ir mąstantis žmogus, keliantis sau klausimą, kam jis gyvena.

Lygiai taip pat man buvo svarbu parodyti šalies, kurioje rutuliojasi įvykiai, socialinį foną, klimatą, landšaftą. Visa tai yra skandinavškuose detektyvuose. Šiuo romanu tarsi atiduodu duoklę Lietuvai. Kartu norėčiau atsakyti į klausimą, kodėl ankstesnėse mano knygose nėra šalies pavadinimo, nenurodomas laikas. Nėra todėl, kad to reikalavo kūrybinis sumanymas: parodyti žmogų tipiškose egzistencinėse situacijose, atsigręžusį į savo likimą. Tai ta sritis, kur turiu ką pasakyti.

Bet ar tikrai tie egzistenciniai klausimai išnyksta, jei kalbama apie žmogų neignoruoiant konkrečios jo aplinkos? Juk vis tiek kiekviename mūsų, giliau nei biografiniai faktai, nacionalinis ar rasinis tapatumas, odos spalva, tikėjimas, prietarai, glūdi tie bendražmogiški dalykai, iš kurių išauga humanizmas, žmogiškumas, meilė. Gilūs jausmai, ašara – štai kas bendra mums visiems, štai kas suartina.

Skaitytojui įdomu ne tik atspėti, kas gi yra nusikaltėlis. Pavyko tam rašytojui, kuris privertė įžengti į savo romaną kaip į gyvenimą. Mano policijos komisaras yra gyvas žmogus, jis toks pats kaip mes, gyvena Vilniuje, vaikšto tomis pačiomis gatvėmis, išgyvena šeimos dramas, irgi turi sveikatos bėdų, tėvą, dukrą... Jis taip pat ne pirmos jaunystės, o atlyginimas ne kažin koks. Ir automobilis senas. Ir nusikaltimai, kuriuos privalo atskleisti, siaubingi. O dar tas drėgnas, tamsus lietuviškas ruduo ir nesibaigiantis lietus... Bet juk reikia nebijoti gyventi, reikia tikėti. Tikėti, kad ateis pavasaris ir laimė.

*Erelis mano nebemiega, jis kaip ir aš pagerbia saulę.
Ereliškais nagais jis naują šviesą griebia. Jūs esate tikri
gyvūnai mano; aš myliu jus.*

FRYDRICHAS NYČĖ.
ŠTAI TAIP ZARATUSTRA KALBĖJO*

*...bet tie, kurie pasitiki Viešpačiu... pakils tarsi
erelių sparnais...*

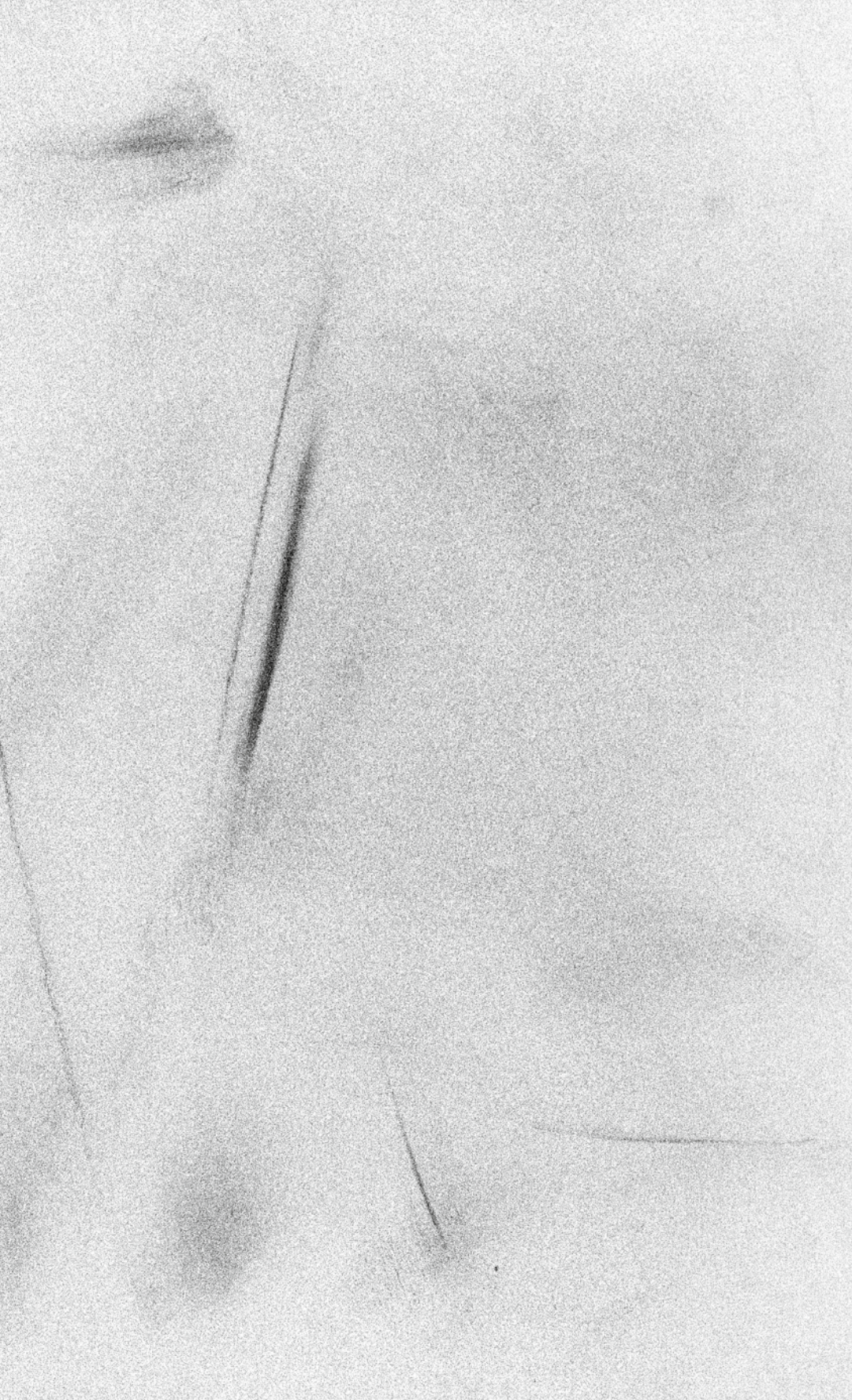
IZAIJO KNYGA 40, 31

*Jūs nesate ereliai, todėl ir nesate patyrę laimės, kurią
pagimdo dvasios siaubas. Ir kas nėra paukščiu užgimęs,
neturi ties bedugnėmis ir savo lizdo sukti.*

FRYDRICHAS NYČĖ.
ŠTAI TAIP ZARATUSTRA KALBĖJO

---

* Čia ir toliau cituojamas A. Tekoriaus vertimas
(Friedrich Nietzsche, Štai taip Zaratustra kalbėjo,
Vilnius: Alma littera, 2002).

PIRMA DALIS

TRYS KRYŽIAI

Jis sėdėjo ant drėgno rasto.

Naktį palijo, bet dangų jau dažė rausvas saulėtekis.

Vėsa netrukus užleis vietą šilumai, bus rūkas, pagalvojo. Tai geras ženklas. Be to, tokiu paros metu čia nieko nesutiksi.

Nakties vėjas nuščiuovo, ir medžių šakelės nejudėjo. Jis pakilo, nuo kairės rankos nusimovė didelę odinę pirštinę ir įgrūdo į plačią kelnių kišenę. Dešinė ranka buvo be pirštinės.

Užvertęs galvą, ilgai žiūrėjo į dangų.

– Aš esu, – sušnabzdėjo, įsiklausydamas į tylą aplinkui. – Aš – tavo. Girdi, aš tavo? Girdi mane? Esu ir būsiu. Visada.

Jis nusišluostė ašarą.

Trakštelėjo šakelė.

Jis krūptelėjo, nusiėmė kuprinę ir padėjo ant šlapios po lietaus žemės. Ūmiu judesiu ją atsegė.

Kazką išsiėmęs iš kuprinės, tyliai kaip katė ėmė sėlinti į miško tankmę.

1.

2016 metų spalio 22 dieną Audra Rumšaitė lipo į Trijų Kryžių kalną, ketindama fotografuoti miesto peizažą. Dar nebuvo nė aštuonių. Audra dirbo fotografe moterų žurnale – kaip tik dabar rengiamas numeris, skirtas visų laikų garsiausioms Vilniaus moterims. Jai reikėjo įspūdingų, romantiškų, susiliejusių vaizdų. Tam Vilnius tiesiog idealus miestas. Žiemą jis skendi snieguose, o pavasarį ir ypač rudenį – rūkuose. Vos užkopi siauru takeliu į kalną, prieš tave atsiveria tarp kalvų išsibarstęs senamiestis su daugybe bažnyčių bokštų, vos regimų per miglą. Tik reikia atsikelti šeštą ryto, kad po septynių jau būtum viršuje. Kol rūkas dar tirštas.

Krepšys su fotoaparatu ne pernelyg svėrė petį. Nuotaika puiki. Jai buvo gaila žmonių, kurie šiuo metu dar drybso lovose: galbūt jie pramiega svarbiausias savo gyvenimo valandas. Namie ji paliko tebemiegančius vyrą ir penkiametę dukrą.

Buvo šeštadienis. Takelis vingiavo tarp medžių, dar nenumetusių geltonų ir raudonų lapų. Tik klevai, beveik netekę apdaro, savo nuogomis šakomis nemaloniai priminė, kad artinasi šalčių metas.

Trys balti kryžiai, laiminantys Lietuvos sostinę, jau visai šalia. Tereikėjo pasukti takeliu į kairę ir apeiti nedidelį susodintų eglaičių plotą. Čiulbėjo kažkoks ankstyvas rudens paukštis. Greitai ir jis nutils. Visą žiemą tegirdėsi réksmingas varnas, laibus zylių balselius. Keista, kodėl jos gyvena pas mus, kur šalta, pagalvojo Audra.

Ryto šaltukas žvalino, jau pratino kūną prie žiemos. Aplinkui – nė gyvos dvasios. Kiek nejauku. Bet jos baimė nebuvo labai didelė. Tai jos miestas. Ji čia užaugo, baigė mokyklą, Dailės akademią, tapo fotografe. Gimtasis miestas negali jos nuskriausti. Ji negebėjo paaiškinti, iš kur tas saugumo jausmas. Motina ne kartą buvo sakiusi nevaikščioti vienai vakare, o ji vaikščiojo. Nė karto šiame mieste niekas nebuvo jos užpuolęs. Nė karto. Ir visi

perspėjimai, kad susiruošus į mažai žmonių lankomas vietas geriau nesegėti pernelyg trumpo sijono ir nevilkėti itin aptemptų drabužių, jai atrodė juokingi. Kam ji rūpi? Jau du dešimtmečius vaikšto kada nori ir rengiasi kaip nori nieko nebijodama. O dabar pradėti bijoti?

Einant pro eglaites kažkur trakštelėjo šakelė. Ji dar pagalvojo, kad eglīšakės nelabai lūžios, o nudžiūvusių eglīų čia jai neteko matyti. Keista. Turbūt koks nors žvėris. Smulkus. Lietuvoje nesiveisia meškos, o vilkai, jei jų ir yra, prie miestų nesiartina. Ji nusišypsojo.

Praėjusi eglaites atsidūrė lapuočių miško supamoje laukymėje. Pakėlė galvą norėdama įsitikinti, kad saulė dar nepatekėjusi. Antraip visas jos sumanymas nueis niekais. Jai reikia miglos, reikia rūko, kad nuotraukos išeitų meniškos. Pilkšvi debesys, skrendantys virš galvos, atrodė lyg šešėliai, priminė jaukias pabaisas. Kai kur pro juos prasišvietė giedras dangus, nors žydru jo negalėjai pavadinti. Tiesioginiai saulės spinduliai dar nebuvo jo palietę.

Jau norėjo žingsniuoti toliau, bet staiga kažkas danguje patraukė jos dėmesį. Tarsi šmėkštelėjo ir pranyko. Ji kiek pastovėjo suintriguota. Nieko. Pasivaideno, pagalvojo, bet staiga vėl kažkas šmėkštelėjo. Ne, nepasivaideno. Ji aiškiai matė tarytum kokį šešėlį. Audra tebestovėjo užvertusi galvą. Netikėtai išvydo paukštį. Didžiulį pilką paukštį padebesiuose. Net iš tokio atstumo jis atrodė didelis. Kybojo danguje, į šonus išskleidęs plačius sparnus. *Tai buvo erelis*. Tikrų tikriausias erelis. Iš kur jis virš Vilniaus? Juk čia ne Pamyras, ne Alpės, ne Karpatai. Čia nėra erelių. Pasitaiko jūrinių erelių prie Baltijos jūros, bet Vilnius – kitame Lietuvos krašte.

Erelis sklandė laisvai, sukdamas didžiulius ratus. Jis tai išnykdavo iš akiračio, tai vėl pasirodydavo. Ji net panūdo išsitraukti fotoaparatai ir pradėti fotografuoti. Erelis virš Vilniaus! Koks būtų kadras. Bet netrukus suprato, kad sumanymas niekam tikęs. Pirmia, norint pritraukti erelį, būtina pasistatyti stovą, tam sugaištų brangų laiką. Saulė pakils, migla išsisklaidys, o jai reikia fotografuoti ne erelius, o miestą rūke. Antra, kaip ji įrodys, kad erelis

nufotografuotas virš Vilniaus, o ne kur nors Alpėse? Iš šios miško laukymės miesto nesimato.

Atsidususi Audra patraukė tolyn vingiuojančiu takeliu. Dabar jai reikėjo pasukti į dešinę. Ji ne pirmą kartą šioje vietoje, ne pirmą kartą iš čia fotografuoja miesto panoramą, čia pažįsta kiekvieną medį. Todėl ir nebijo. Štai žaibo perskeltas ažuolas, viena jo pusė nudžiūvo, o kita tebežaliuoja. Ažuolai lapus numeta paskutiniai. O kartais visą žiemą išstovi su pageltusiais, nors ir užsnigtais. Už ažuolo prasideda krūmai, o už jų – jau trys kryžiai.

Takelis vingiavo tarp krūmokšnių. Audra mėgavosi mauduliu kojų raumenyse, oro gaiva, rytu. Nuotaika buvo puiki. Ūmai ji suriko.

Ant takelio gulėjo beveik visiškai baltas negyvas balandis. Snapas atkragintas, akys užmerktos, kojelės pastirusios. Jokių sužeidimo ženklų. Tai kodėl jis negyvas? Kodėl vidury takelio? Ją nupurtė. Paukštis priminė mirtį. Jos pačios mirtį. Priminė, kad šiame pasaulyje esama mirties. O ši mintis viską gadino.

Audra atsargiai peržengė balandį ir nuėjo toliau. Stengėsi negalvoti apie tai, ką matė. Bet nuotaika pasikeitė. *Žmogaus siela kaip tie debesys danguje. Nepaliaujamai mainosi. Ir reikia sulaukti saulės, kad ją apšviestų.* Krūmai baigėsi, pro medžius švietėsi trys balti kryžiai.

Praėjo medžius ir atsidūrė prie pat kryžių. Didumo sulig keiliais žmonėmis, jie stūksojo aukštai virš galvos.

Vilnių pamatė tokį, kokio ir norėjo. Nerealų. Per ryto rūką įžiūrėjai tik bažnyčių bokštus ir cerkvių kupolus, raudonus aukštesnių namų stogus. Žemiau – pieno jūra. Pieno jūra, į kurią nu-grimzdo Lietuvos sostinė: žmonės, pirmosios mašinos, gatvės. Negalėjai nieko įžiūrėti. Tai ne miestas, o sapnas, pagalvojo Audra. Pasaka.

Pradėjo ruošti aparatūrą darbui. Pirmiausia trikojis. Jį reikia išlankstyti. Štai taip. Įsmeigti kojeles kuo giliau į žemę. Tada prie fotoaparato prisukti ilgą objektyvą. Ji pritvirtino brangų apar-

tą prie stovo. Įjungė. Ekране pasirodė vaizdelis kaip iš atviruko. Kaip tik tuomet pirmasis kol kas dar nematomos saulės spindulys nuspalvino dalį ruko šviesiai rožiniais tonais. Nuostabu. Fantastiškas kadras. Vyriausioji redaktorė bus patenkinta. Galbūt net įdės nuotrauką ant viršelio.

Audra ėmė karštligiškai fotografuoti, skubėdama išnaudoti kiekvieną akimirką. Ji ne pirmą kartą fotografavo ryto peizažą ir žinojo, kad netrukus, po kokių dešimt minučių, šis reginys išnyks. Spalvų gama ir visas vaizdas keisis kas mirksnį. Kone kas sekundę spragsėjo fotoaparatu – paskui, namie, kompiuteryje atrinks geriausius kadrus. Daugelis galvoja, kad talentingas fotomenininkas iš anksto numato kadrus, nustato tinkamą atstumą, išlaikymą, diafragmą. Žinoma, tai irgi svarbu, bet svarbiausia būna paskui. Tai tavasis grožio pojūtis, harmonija, tavoji intuicija leidžia iš tūkstančio kadru atrinkti tris. Arba penkis. Pačius geriausius. Tokius, kurie pataikys tiesiai į žiūrovų širdis. Kaip pataikė į tavąją.

Vieną akimirką objektyve ji išvydo erelį. Tą patį. Jis didingai sklandė virš Vilniaus! Kadaise, stažuodamasi Prancūzijoje, matė tokių erelių virš Grenoblio. Bet ten juk Alpės. Grenoblis jai kažkuo primena Vilnių. Galbūt tuo, kad yra slėnyje, tarp kalnų. Dauboje. Tik Vilniuje ne kalnai, o kalvos. Tai miestas, besislepiantis tarp kalvų. Ir ant vienos jų ji dabar stovi. Audra sugavo erelį kadre ir, sukdamą fotoaparata ant stovo jam pavymui, pritraukė vaizdą. Teleobjektyvas ilgas, galima dar labiau priartinti. Štai taip. Tarsi būtų visai šalia. Grobuonies snapas, išsprogusios valingos akys. Didžiulis, netelpantis į kadra, sparnų mostas. Geležiniai nagai, kuriais kaip replėmis suspaudžia auką. Iš arti jis baisus. Bet ir nuostabus. Laisvas skrydyje. Audra negalėjo juo nesižavėti. Jo galia. Jo valia. Jam nežinomas žmogiškas gailestis, užuojauta, supratingumas. Jo tikslas – nužudyti ir suryti. Jis laukinis. Ir ta laukinė prigimtis, ta beatodairiška valia kerėjo. Joje slypėjo kažkokia nežmoniška jėga.

Ji jau padarė keliasdešimt nuotraukų. Erelis vis išnykdavo iš kadro, ir jį vėl tekdavo gaudyti. Jai pavyko jį nufotografuoti virš miesto. Virš rūko piene skendinčio viduramžiško Vilniaus. Niekas nepatikės, kad čia ne fotomontažas. Kad tai realus erelis virš realaus Vilniaus.

Kaip ji ir manė, po dešimties minučių saulė pakilo virš horizonto, kelias akimirkas jį dažydama vis ryškesnėmis spalvomis. Galiausiai beveik visi regimieji efektai išnyko. Saulės šiluma vijo rūką iš miesto. Radosi vis daugiau realizmo, konkretumo. Apačioje jau matėsi mašinos, pirmieji troleibusai, per miestą vingiuojanti ir gražiai jį dalinanti Neris. O kitoje upės pusėje – pastaraisiais dešimtmečiais pastatyti dangoraižiai, kurių Audra nemėgo. Iki dangoraižių miestas buvo toks, kokį jį matė daugybė čia gyvenusių kartų. Jie gadino vaizdą. Dar gerai, kad suplanavo juos už senojo miesto ribų, kitapus upės. Bet fotografuojant panoramą kaskart reikėjo stengtis, kad jie nepatektų į kadrą.

Ji ėmė krauti aparatūrą. Darbas baigtas. Mėgavosi mintimi, kaip grįš namo (vyras su dukra dar turbūt tebemiega) ir sės prie kompiuterio peržiūrėti ir atrinkti kadru. Visiškoje vienatvėje. Tai buvo jos laimės akimirkos. Gyvenimo mirksnių įamžinimas, pergalė prieš laiką. Bėgant metams Audra vis geriau suprato, kur slypi jos profesijos žavesys. Ji kovoja su laiku, su mirtimi. Fotografijos, jei jos meninės, – pati amžinybė. Jautėsi esanti susieta su amžinybe. Ji jos tarnaitė. Jos reiškęja. Jos ambasadorė.

Lankstydama trikojį, Audra galvojo apie dukrą. Mažytį gražų žvėriūkštį, mažą gyvą lėlę, kuri yra ir bus jos tąsa šiame gyvenime. Apskritai ji kažkodėl norėjo berniuko, bet kai gimė duktė, apsidžiaugė. Berniukas bus paskui, pasakė ji sau tada gimdymo namuose. Mažytis kūnelis, gulintis jai ant pilvo, kada nors taps moterimi kaip ji pati. Pastos, gimdys... Turbūt ne visai normalu taip galvoti apie ką tik gimusią dukrą? Šmėstelėjo mintis apie vyrą. Jis grįžo vėlai iš darbo ir turbūt dabar, šeštadienį, dar saldžiai miega, regėdamas sapnus. Ji atrinks kadrus, nusirengs ir atsiguls šalia vyro į lovą. O ryto – sekmadienis.

Susidėjusi krepšį, takeliu patraukė žemyn. Žiūrėti į jau pernelyg realų Vilnių nepanoro. Įsivaizdavo, kaip nulipusi į miestą pamatys troleibusus, mašinas, stotelėje išgirs žmonių pokalbius apie niekingus dalykus, kuriais jie gyvena, ir nusipurtė.

Praėjusi pro medžius, atsidūrė prie krūmų ir prisiminė negyva balandį, gulintį ant takelio. Nesinorėjo vėl jo aptikti. Bet kito kelio nebuvo. Negi su krepšiu ims brautis per krūmus. Krūmai baigėsi, štai ir žaibo perskeltas ąžuolas. Keista, bet balandžio ant takelio nebėra. Pirma jis ten tikrai buvo. Kur jis galėjo dingti tokį ankstų rytmetį? Kas septintą ryto laipios po Vilniaus kalvas? Veikiausiai nusitempė koks žvėrelis. Kito paaiškinimo ji nerado.

Štai ir eglutės. Staiga pajuto, kad nori šlapintis. Taip skubėjo čia atkakti dar iki patekant saulei, kad pamiršo namie užėti į tualetą. Prasibrovė pro eglutes, padėjusi krepšį nusismaukė kelnes ir pritūpė. Šlapinosi ir žiūrėjo į eglutę. Gražūs kankorėžiai. Kaip gerai, kad esama visžalių medžių. Kas būtų, jei visi medžiai pusei metų liktų nuogi? Už eglutės kažkas bolavo. Iš pradžių ji neatkreipė į tai dėmesio. Bet kai atsistojo, užsimovė kelnes, jau aiškiai pamatė kažką akinamai balto tarp šakų. Palikusi krepšį nuėjo pažiūrėti, kas ten. *To, ką pamatė už eglės, ji nepamirš niekada.*

Paskui ji keiks save už tai, kad nuėjo pažiūrėti. Pamačiusi suriko nesavu balsu. Širdį veriantis riksmas nuskriejo virš Vilniaus kalvų ir sugrižo tolimu aidu. Tą siaubo klyksmą, ko gero, girdėjo ir apačioje. Ji nesiliovė rėkusi bėgdama šalin ir klupdama, vilkdama rankoje krepšį. Ją visą purtė. Ašaros tekėjo upeliais. Jai atrodė, kad kažkas bėga iš paskos. Kartą net stvėrė už peties (tai tebuvo šaka). Keliskart parkrito, užkliuvusi už išsikūsiusių medžio šaknų. Skaudžiai susitrenkė kelius, alkūnes. Kraujas sroveno iš nubrozintos odos, bet ji to neįjutė.

2.

Tą dieną Vilniaus kriminalinės policijos komisaras Algimantas Butkus sėdėjo ant suoloelio prie savo namo. Tyliai kosčiojo. Klībė-jo dantys. Kankino užleistas bronchitas. Nuotaika ne iš geriausių. Buvo šeštadienis, jis rengėsi aplankyti savo tėvą, gyvenantį kita-me miesto gale. Štai jau metai, kai pačioje senatvėje, po žmonos mirties, jis susirado moterį. Butkus jo nesmerkė. Suprato. Ir net pritarė. Jis gyvas žmogus. Ta moteris rūpinasi tėvu, ir ačiū Die-vui. Bet vis dėlto jis turėjo tėvui tam tikrų priekaištų. Butkus ne-galėjo pamiršti motinos: kaip ten bebūtų, tai buvo savotiška jos išdavystė. Taip sakė jausmai, kurių jis stengėsi neklaudyti. Galbūt giliai širdy norėjo, kad tėvas gyventų vienas ir kad juo rūpintųsi pats. Akivaizdu, kad tai būtų juos suartinę. O dabar tik važinėja pas tėvą į svečius. Ir paprastai ant slenksčio jį pasitinka ne tėvas, o Augustina – apkūni, plačių klubų, visada maloni, bet svetima moteris. Ji turi tris suaugusius vaikus, anūkų... Dažnai tuose namuose – o tai buvo jos namai – jis matė tuos vaikus, anūkus... Ir tėvas – kažkoks apgailėtinas, susikūprinęs, vis kažką remontuo-jantis svetimuose namuose... Tarsi jau būtų priklausęs tiems žmo-nėms, tai svetimai giminei... Galbūt todėl normaliai pasikalbėti su tėvu jam nepavykdavo. Kalbėdavo apie šį bei tą, apie niekingus dalykus. Ir tekdavo išvažiuoti, visuomet jaučiant savotišką kartėlį. Tarp jo ir tėvo stovėjo kažkokia siena. O būtų gyvenęs vienas – viskas būtų buvę kitaip. Bet pareiga jį vertė lankyti tėvą bent kartą per mėnesį. Ir šį šeštadienį Butkus buvo suplanavęs tokią kelionę.

Seniau, kai turėjo šeimą, poreikis jausti tėvo artumą nebuvo toks stiprus. Prieš keletą metų tėvo persikraustymas pas svetimą moterį jo nebūtų užgavęs. Turbūt to jausmo priežastis – jį pa-tį užgriuvusi vienatvė. Nuo to laiko, kai dukra Eglė išsidangino į Saudo Arabiją, o Simona jį paliko, pasiimdama naują automobilį,

pasaulis užgeso jo akyse. Bet visų blogiausia, kad jos, Simonos, net negalėjo nekęsti. Jis ją suprato! Jis pernelyg gerai supranta kitus, net jei jie kelia jam skausmą. Pernelyg gerai. Užpraeitą rudenį ji priėjo prie jo – jis sėdėjo štai čia, tame pačiame krėsle prie namo, tada irgi krito geltoni lapai – ir tarė, žiūrėdama į akis: „Turiu tau pasakyti vieną dalyką. Tik ramiai išklausk.“ Taip kalbama su ligoniu, kuriam norima pranešti baisią diagnozę. Jis visas susigūžė viduje, bet neparodė. „Aš myliu Vyta, taip jau išėjo. Mes mylime vienas kitą. Suprask. Tu dar susirasi moterį. Moterims patinka policininkai.“ Jis nurijo seilę ir ramiai (kiek jam tai kainavo – ištarti šiuos žodžius ramiai) pasakė: „Gerai. Kaip tau geriau.“ – „Atleisk“, – pasakė ji ir nuėjo. Blogiausia, kad Vyta buvo jo draugas. Vaikystės draugas. Jis pasirodė po savaitės. Su buteliu viskio. „Taip jau išėjo, seni, atleisk.“ Buvo šlykštu. Kad viskas susitvarkė „gražiuoju“. Jie tai padarė be skandalų. Kilniai. Sugriaudami jo gyvenimą. Atnešė viskio. Ir jis netrenkė jam į snukį. Sėdėjo kaip kvailys, gėrė atneštą viskį ir... ramino vaikystės draugą: „Jausmams neįsakysi, suprantu.“ O paskui nekentė savęs už tuos žodžius. Už tai, kad nešliūkštelėjo viskio jam į veidą.

Vėl užpuolė kosulys. Kosėjo ilgai, kol pagaliau iškosėjo skreplių. Baigė gerti jau atvėsusią kavą. Iš už miško tolumoje kilo nekaršta spalio saulė. Būtų gerai, kad šiluma išsilaikytų dar kokią savaitėlę, prieš saulei pasislepiančią už debesų ilgiems mėnesiams. Kad neprasidėtų tie šlykštūs lietūs. Burnoje kažkas jam trukdė. Prisilietė liežuvui prie kraštinio danties viršuje ir prisiminė, kad šis kliba. Tas jau ketvirtas. Du taip išsijudino, kad teko ištraukti. Trečias klibėjo mažiau, ketvirtas dar mažiau. Bet jie visi iškris. Užleista parodontozė. Gydytoja pasitaikė negailestinga: „Ruoškites, visi dantys iškris. Teks pereiti prie protezų.“ Jis paklausė, ar negalima ko nors padaryti. Ji atsakė, kad per vėlu. Nebent pristabdyti: atlikti keletą operacijų, atskirti dantenas ir nuvalyti šaknis. Irimą tai gal sulėtintų. Bet gali jokio efekto ir nebūti. Tai individualu. Kai sužinojo kainą, jam praėjo noras ką nors daryti. Nejau, sulaukus penkiasdešimt trejų, teks pereiti prie išimamų protezų?

Jis dar nesijautė senis. Dviem pirštais suėmė dantį ir pajudino – prieš mėnesį šis taip labai neklibėjo. Įsivaizdavo, kaip stiklinėje rytais matys savo išimamus protezus, ir krūptelėjo. Parodontozės priežastis neaiški, sakė gydytoja. Galbūt paveldima. Gal dantys buvo blogai prižiūrimi. Organizmo būklė. Stresai.

Butkus papurtė galvą ir sunkiai atsistojo. Užteks galvoti apie tai. Nuėjo prie automobilio, patikrino slėgį priekinėje padangoje iš vairuotojo pusės (jam pasirodė, kad ji kiek subliūškusi), sėdo prie vairo ir jau buvo bevažiuojąs, bet suskambo mobilusis.

– Alio, klausau.

Ragelyje pasigirdo pažįstamas pakimęs Nikanorovo – tyrėjo, su kuriuo kartu dirba, – balsas.

– Skubiai atvažiuok. Varanavičius tau liepė tuo užsiimti. Aš jau darbe.

– Juk šiandien šeštadienis. Kas nors atsitiko?

– Atsitiko.

– Rengiausi pas tėvą. O kas tokio?

– Jaunos moters kūnas miške prie Trijų Kryžių. Skambino kažkokia fotografė. Apimta isterijos. Rauda, negali nusiraminti. Paprašiau jos atvykti į policiją, iškviečiau gydytoją. Taraila ir Lina jau važiuoja.

Taraila ir Lina – jo skyriaus tyrėjai, dažnai dirba jam vadovaujant. Lina Kavalienė... Prisiminė tą naktį, ir jį užplūdo šiltas jausmas. Bet jausmą jis užgniaužė. Jokios prasmės jam atsiduoti. Jis ne iš tų, kuriems saldu save kankinti. Vėliau tarp jų atsinaujino grynai darbiniai santykiai. Ir tai tik į gera.

Butkui iškart nepatiko informacija: jaunos moters kūnas ant kalno – tai ne valkatos kūnas tarpuvartėje, dėl kurio viskas aišku. Paprastai tokios bylos greitai baigiamos: valkatas dažniausiai užmuša saviškiai, valkatos arba vietiniai chuliganai, norėdami pasimėgauti savo galia degradavusiam žmogui. Žudiką greitai suranda, kartais nė dienos nepraeina. Neprofesionalūs žudikai palieka daugybę įkalčių. Todėl tyrėjai visada džiaugiasi supratę, kad žudikas paprasčiausias girtuoklis, narkomanas ar chuliganas.

Aukos artimiesiems, o ir jai pačiai, visiškai vienodai, kas nužudė, o tyrėjui – kalnas nuo pečių. Tai tas pats kaip patyrusiam chirurgui operuoti apendicitą.

Butkus dirbo kriminalinėje policijoje jau dvidešimt penkerius metus ir turbūt buvo vienas seniausių tyrėjų. Sudėtingas operacijas – „širdies chirurgiją“ – visada patikėdavo jam. Todėl nieko keisto, kad Varanavičius, Vilniaus antrojo policijos tyrimų skyriaus viršininkas, naująją bylą pavedė jam. Ir Varanavičiaus sprendimas jo nestebino. Iš patirties Butkus žinojo: frazė „jaunos moters kūnas“ nieko gero nežada. Jaunos moterys nemiršta miške sava mirtimi.

– Ką ji sakė, ta fotografė?

– Kad moteris visiškai nuoga.

– Nuoga?

Velnias, jis dar tikėjosi, kad galbūt ją nužudė kokie nors girtuoklėliai. Na, išprievertavo ir nužudė. Jam teko tirti panašių atvejų. Bet atlikę savo juodą darbą jie greitai pasprunka. Jie nebūtų ėmęsi jos nurengti.

– Ant kaktos gulėjo paukštis, – kimiai iškvėpė į ragelį Nikanorovas.

– Paukštis?

– Ji sakė, kad matė paukštį – irgi negyvą. Ir kraują ant krūtinės ir pilvo.

– Velnias.

Kaip patyręs gydytojas dažnai ligą nustato iš ligonio išvaizdos, taip ir Butkus jau neabejojo, kad jam teks narplioti bylą ilgas dienas, o gal net savaites ar mėnesius. Negyvas paukštis ant aukos kūno... Kas per nesąmonė? Juk jis negalėjo nutūpti ant moters kaktos ir nudvesti. Butkus nemėgo nuogų lavonų. O dar labiau nemėgo ženklų, simbolių. Ženkilai, simboliai žmogžudystėse – negeras pranašas. Paprastas žudikas nežaidžia žaidimų su policija. Jis nužudo ir išnyksta. Kam dėti negyvą paukštį aukai ant kaktos?

– Gal jai tas paukštis pasivaideno?

Jis vis dar vylėsi, kad galbūt tai paprasta žmogžudystė. Paprastas išprievertavimas.